

Onderwerp: Gemaal Kromme Rijn, Verhoging Krediet

Datum vergadering: 8-7-2026

Registratienummer: 2089322 versie 4.0

Besluitnota

Onderwerp

Verhogen van het krediet voor het project Gemaal Kromme Rijn

Voorgesteld besluit

Het algemeen bestuur besluit:

In te stemmen met het verhogen van het benodigde krediet met € 14 miljoen naar een totaal van € 29 miljoen voor de planuitwerkingsfase en realisatiefase;

Inleiding

In de tweede Deltabeslissing Zoetwater is voor Nederland een nieuwe set maatregelen opgenomen om beter gesteld te staan bij nieuwe periodes van droogte. Een belangrijke maatregel die door Stichtse Rijnlanden is aangedragen voor de tweede Deltabeslissing is het gemaal Kromme Rijn. Door grotere kans op lagere waterstanden in de Lek kunnen we steeds vaker en langduriger niet meer onder vrij verval water inlaten in de Kromme Rijn. Door voor de inlaatsluis bij Wijk bij Duurstede een opvoergemaal en afsluitmiddel te plaatsen, waarborgen we de wateraanvoer voor het Kromme Rijngebied, de stad Utrecht en de Vecht, ontlasten we de watervraag vanuit het Amsterdam Rijnkanaal en waarborgen we ook de waterbeschikbaarheid voor de KWA+. Dit doen we met financiering vanuit het Deltafonds, vanuit de Bestemmingsreserve KWA Verdieping Nieuwe Waterweg en met eigen middelen.

In juli 2024 heeft het algemeen bestuur ingestemd met het voorkeursalternatief en bijbehorend krediet voor de planuitwerkingsfase en realisatiefase. In dit AB voorstel was aangegeven later nog terug te komen voor indexering. Het project bevindt zich nu tegen het einde van de planfase. Achteraf gezien kan worden gesteld dat de aanvraag voor de realisatiefase te vroeg in het proces is gedaan, omdat het project gedurende de planuitwerking is geconfronteerd met een toegenomen complexiteit. Deze toegenomen complexiteit is vooral terug te vinden in de locatie welke kan overstromen, de technische uitdagingen van de combinatie gemaal met balgstuw, de vele verschillende functies en gebruikers van de locatie en de procedurele afstemming met meerdere bevoegde gezagen. Naast de indexering zorgen vooral de opgetreden issues dat het project niet meer past binnen de gestelde kaders op het gebied van geld en tijd. Toelichting hierover is opgenomen in bijlage 2 (DM 2089424).

Gemaal Kromme Rijn blijft, ondanks de enorme uitdagingen waar het project mee te maken heeft, een essentiële schakel in het toekomstig waterbeheer van HDSR en vergeleken met alternatieven de meest doelmatige. Dit buitendijks gelegen gemaal met een balgstuw als afsluitmiddel is uniek in Nederland en betreft een nieuw hoofdstuk op deze bijzondere locatie waar meer dan 900 jaar geleden het waterbeheer in deze regio is begonnen.

In bijlage 1 (DM 2089409) presenteren wij het definitieve ontwerp en duiden we de bovenregionale en regionale effecten van gemaal Kromme Rijn. Bijlage 2 (DM 2089424) geeft een toelichting op financiële ontwikkeling en de stappen die hierin uitgevoerd zijn. Bijlage 3 (DM 2091275) geeft een toelichting op de uitgevoerde herijking van de alternatieven. Bijlage 4 (DM 2091276) betreft de kostennota van het definitieve ontwerp.

Voorafgaande besluitvorming

Collegebesluit 11 februari 2020: Intentieverklaring regionale bijdrage

Op 11 februari 2020 heeft het college het commitment van HDSR ten aanzien van deze maatregel uitgesproken richting het Deltaprogramma Zoetwater en de partners van de Zoetwaterregio West-Nederland, met een intentieverklaring om garant te staan voor de regionale bijdrage van 50%. In de eerste bestuursinformatiebrief van 2020 (publicatiedatum 28 februari 2020) is het algemeen bestuur geïnformeerd over de regionale bijdrage voor de maatregel 'Inlaatwerk Kromme Rijn' in het kader van het Deltaplan Zoetwater.

Bestuurlijk overleg verdeling regionale bijdrage inlaatwerk Kromme Rijn

Op 17 februari 2021 vond een bestuurlijk gesprek plaats tussen Rijnland en HDSR om nadere afspraken te maken over de verdeling van de regionale bijdrage (50% van de totale kosten).

2de Deltaplan Zoetwater

Op Prinsjesdag 2021 is het Deltaplan 2022-2027 vastgesteld. De maatregel 'Inlaatwerk Kromme Rijn' is opgenomen in het uitvoeringsplan van het Deltaprogramma Zoetwater, die hierdoor in aanmerking komt voor een bijdrage van 50% vanuit het Deltafonds. Het oorspronkelijke plafondbedrag bedraagt € 5.000.000.

Collegebesluit 11 januari 2022: Start voorbereidingen Inlaatwerk Kromme Rijn

Op 11 januari 2022 heeft college van HDSR besloten om te starten met de voorbereidingen van het project Inlaatwerk Kromme Rijn om te komen tot een Voorkeursalternatief met benodigde uitvoeringskrediet.

Collegebesluit 21 mei 2024: Vaststellen Voorkeursalternatief Inlaatwerk Kromme Rijn

Op 21 mei 2024 heeft het college van HDSR het Voorkeursalternatief gekozen voor het project Inlaatwerk Kromme Rijn.

AB-besluit 10 juli 2024: Vaststellen krediet voor planuitwerkingsfase en realisatiefase

Op 10 juli heeft het algemeen bestuur van HDSR ingestemd met het beschikbaar stellen van het benodigde krediet van € 15 miljoen.

Beoogd effect

De realisatie van gemaal Kromme Rijn is opgenomen in het WBP 2022-2027, onder het thema Waterrobuust en klimaatbestendig en hoofddoel Toekomstbestendig regionaal watersysteem:

- In 2027 zijn maatregelen zoetwatervoorziening West-Nederland 2^e fase in uitvoering

De maatregel Inlaatwerk Kromme Rijn is voor HDSR de enige 2^e fase maatregel.

Het beoogd effect is:

- Bij watertekort worden essentiële functies voorzien van zoet water (effect 6, Voldoende water, Beperken gevolgen klimaatverandering / Toekomstbestendig waterbeheer)

Bij de toelichting op het definitief ontwerp in bijlage 1 (DM2089409) zijn de belangrijkste bovenregionale en regionale effecten aangegeven.

Zonder deze kredietverhoging kan het beoogd effect niet behaald worden.

Argumenten

Het voorstel steunt op de volgende argumenten

1. Het definitieve ontwerp geeft de beste invulling aan de gestelde doelstellingen van het project.

Door de toegenomen complexiteit en kosten van het project in de planfase is op basis van het definitief ontwerp een zorgvuldige herijking uitgevoerd van alle eerder afgevalen alternatieven. Dit om te bepalen of we nog steeds maatschappelijk de beste keuze hebben gemaakt. Uit deze herijking van alle alternatieven blijkt deze oplossing nog steeds de beste keuze en zorgt ervoor dat ons watersysteem in toekomst robuuster en weerbaarder wordt. De korte samenvatting van de herijking is terug te vinden in bijlage 3.

2. Optimalisaties en versoeringen zijn toegepast.

Vanaf het begin van de planfase is continue gezocht naar optimalisaties en versoeringen die bijdragen aan het beperken van de uitloop op tijd en geld. In bijlage 2 (DM 2089424) is hier een korte samenvatting van terug te vinden.

3. De DO-raming is met zorgvuldigheid tot stand gekomen.

De stappen binnen de planfase op het gebied van de toenemende kosten i.r.t. de issues en indexering zijn uitgewerkt en navolgbaar gemaakt. Vervolgens is de huidige DO-raming uitvoerig getoetst door interne- en externe kostendeskundigen. Er is vooruitgekeken naar de 2,5 jaar lang durende uitvoeringsfase en een passend risicoprofiel met bijbehorende risicoreservering. Hierin wordt onder andere rekening gehouden met extra prijsstijgingen vanwege de geopolitieke onrust en de economische impact hiervan en extreem laag- en hoogwaterperiode waarbij werkzaamheden stil komen te liggen.

Kanttekeningen

Bij het voorstel zijn de volgende kanttekeningen te plaatsen:

1. Door de geopolitieke situatie kunnen zich extreme prijsstijgingen voordoen

Hoewel in de DO-raming rekening gehouden wordt met extra prijsstijgingen is gezien de geopolitieke onrust niet uit te sluiten dat deze reservering niet afdoende is wanneer de prijzen extreem gaan stijgen in komende 2,5 jaar van uitvoering.

2. De dekking met de Rijksbijdrage uit Deltafonds is onzeker.

De SSK-raming van de totale projectkosten valt nu hoger uit dan het bedrag wat opgenomen is in het Deltaplan Zoetwater 2de fase (2022-2027) en reeds beschikt is door het Ministerie I&W. De nieuwe aanvraag voor deze verhoging is reeds ingediend bij het Ministerie I&W en wordt op dit moment getoetst. Bij een positief toetsoordeel van I&W en positief advies vanuit het Bestuurlijk Platform Zoetwater zal I&W dit voorstel ter besluitvorming voorleggen aan de minister. Het toetsoordeel van I&W en het advies vanuit Bestuurlijk Platform Zoetwater zal meegenomen worden in de Besluitnota richting de Commissie Waterveiligheid en Waterkwantiteit. Het definitieve besluit van de minister kan pas in november worden verkregen.

3. De dekking met de regionale bijdragen is nog niet in overeenkomsten vastgelegd.

Na vaststelling van de verhoging van de rijksbijdrage zullen de bijdragen van Rijnland en AGV geformaliseerd worden. Deze bijdragen stijgen verhoudingsgewijs niet mee met toegenomen raming.

4. De realisatie overeenkomst moet nog worden gesloten

Voor de start van de realisatie moet een overeenkomst worden gesloten met de aannemer. Bij het sluiten van deze realisatie overeenkomst bestaat het risico dat we hier niet gezamenlijk uitkomen. Daarnaast kan HDSR pas overgaan tot deze overeenkomst als alle procedures en aanvragen zijn afgerond.

Financiën

Verhoging van het (bruto) krediet

Op 10 juli 2024 heeft het algemeen bestuur een krediet van € 15,0 miljoen beschikbaar gesteld voor de planuitwerkings- en realisatiefase van het gemaal Kromme Rijn. Inmiddels is de planuitwerkingsfase grotendeels afgerond en is duidelijk geworden dat het toegekende krediet niet toereikend is om de voorkeursvariant te realiseren. Op basis van het definitief ontwerp is een nieuwe SSK-raming opgesteld en deze komt voor de totale investeringsuitgaven uit op ruim € 29 miljoen.

Het voorgestelde besluit om het krediet met € 14,0 miljoen te verhogen heeft dan ook financiële consequenties voor het meerjarenbeeld, zowel ten opzichte van de Begroting 2026 als ten opzichte van de Voorjaarsnota 2026. Doordat een deel van de uitgaven extern wordt gefinancierd werkt niet de volledige stijging van het krediet door in de kapitaallasten. Ook is bij het opstellen van de begroting van 2026 al rekening gehouden met hogere netto investeringsuitgaven, aangezien toen nog geen hogere externe financiering voorzien werd. Door deze combinatie van de stijging van externe financiering en de hogere netto investeringsuitgaven in de Begroting 2026, stijgen de kapitaallasten slechts zeer beperkt t.o.v. de Begroting 2026.

SSK-kostenraming

Voor het definitief ontwerp is een SSK-raming opgesteld van de investeringsuitgaven. De levensduurkosten blijven ongewijzigd.

Kostensoort	Definitief ontwerp
Verkenningfase	€ 817.168
Plan- en Realisatiefase	
Bouwkosten	€ 19.429.225
Engineeringskosten	€ 4.269.829
Vastgoedkosten	€ 210.180
Bijkomende kosten	€ 2.262.623
Risicoreservering	€ 2.045.202
Totaal Investeringskosten	€ 29.034.227

Voor de kosten is uitgegaan van het prijspeil van 1 januari 2026. Voor het deel van de kosten dat nog moet worden gerealiseerd is rekening gehouden met indexatie naar uitvoering in 2027 en 2028 (totaal 4,0%). In de raming is een risicoreservering van 8% opgenomen.

Het benodigde krediet voor het gehele project komt uit op afgerond **€ 29 miljoen**.

De investeringskosten en grootonderhoud zit in de kapitaallasten en komen terug via de groot onderhoudsplannen.

Dekking (van bruto naar netto krediet)

De dekking voor dit project benadrukt nogmaals het regionaal belang en is een mooi resultaat van de goede samenwerking die ons waterschap de afgelopen jaren heeft opgebouwd met de verschillende partijen.

Wie	Was	Wordt
Totaal benodigd krediet (bruto)	€ 15.000.000	€ 29.000.000
Deltafonds*	€ 6.832.468	€ 13.217.117
Rijnland (bestemmingsreserve inzet KWA verdieping)	€ 1.459.000	€ 1.459.000
HDSR (bestemmingsreserve inzet KWA verdieping)	€ 1.459.000	€ 1.459.000
AGV	€ 449.051	€ 449.051
SEB subsidie	€ -	€ 500.000
Totaal dekking derden	€ 10.199.519	€ 17.084.168
Netto investeringsuitgaven HDSR	€ 4.800.481	€ 11.915.832

* = Besluit over deze bijdrage wordt genomen in november 2026

Doorwerking meerjarenbegroting HDSR

Ten opzichte van de Begroting 2026, waarin de verhoging gedeeltelijk al was voorzien, zijn er twee belangrijke wijzigingen die doorwerken in het meerjarenbeeld van de exploitatiebegroting. Ten eerste stijgen de netto investeringsuitgaven die in de begroting van HDSR doorwerken. Bij het opstellen van de begroting van 2026 werd nog uitgegaan van € 11,2 miljoen en dat wordt nu bijgesteld tot € 11,9 miljoen. Hierdoor stijgen de begrote kapitaallasten (rentekosten en afschrijvingen) ongeveer in dezelfde verhouding. Ten tweede wordt door de herziening van het project de ingebruikname later. Dat betekent dat de kapitaallasten niet vanaf 2028 maar vanaf 2029 in de begroting landen. In onderstaand overzicht worden de jaarlijkse kosten meerjarig tegen elkaar afgezet. Hierbij is gerekend met een gemiddelde afschrijvingstermijn van 20 jaar.

	2027	2028	2029	2030	2031
Meerjarenbegroting herzien krediet	€ 0	€ 0	€ 857.195	€ 843.790	€ 830.385
Meerjarenbegroting Begroting 2026	€ 0	€ 812.000	€ 799.400	€ 786.800	€ 774.200
Verschil	€ 0	-€ 812.000	€ 57.795	€ 56.990	€ 56.185

Door de hogere kapitaallasten stijgen de exploitatiekosten met ongeveer € 56.000 per jaar ten opzichte van het meerjarenbeeld van de Begroting 2026. Door de latere ingebruikname gebeurt dit pas in 2029. Deze ontwikkeling is in de concept Voorjaarsnota 2026 voorzien.

Juridische aspecten

Er zitten geen (relevante) juridische aspecten aan dit voorstel.

Communicatie

Er zitten geen specifieke communicatie-aspecten aan het voorstel. De reguliere communicatie naar belanghebbenden wordt voortgezet door het projectteam.

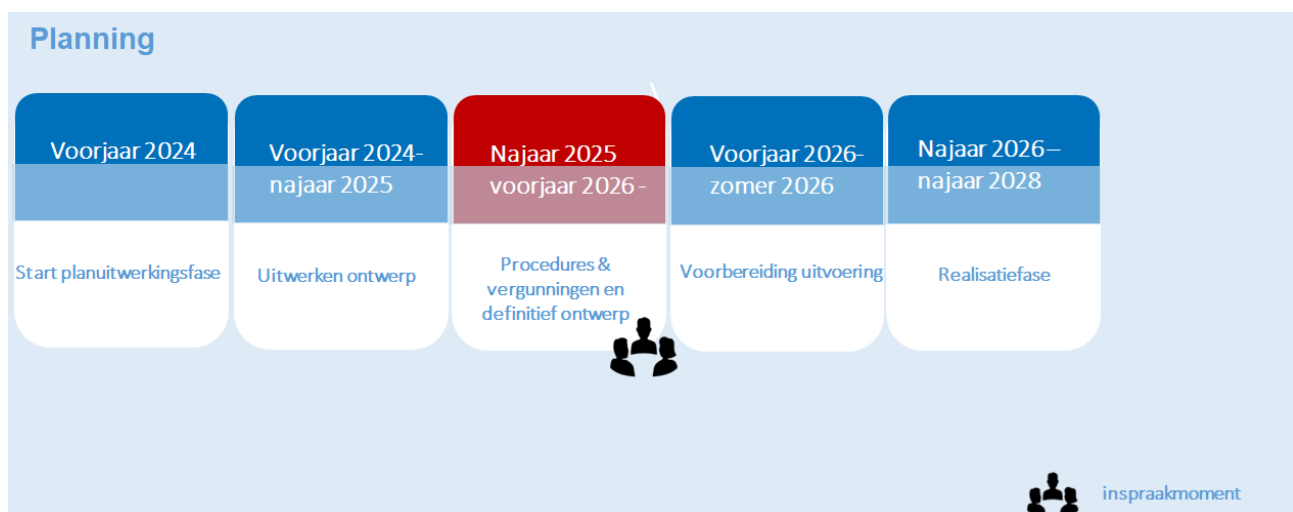
Samenwerking & participatie

Vanaf de start van de verkenningsfase in februari 2023 zijn we gestart met de communicatie en participatie van het project. We hebben meerdere individuele gesprekken gevoerd met de eigenaren van de woonboten in het Inundatiekanaal en andere omwonenden, belangenorganisaties en overheidsinstanties. De meest betrokken overheidsorganisaties zijn de gemeente Wijk bij Duurstede, Provincie Utrecht en Rijkswaterstaat. Daarnaast hebben we uit een vertegenwoordiging van bewoners en belangenorganisaties een klankbordgroep samengesteld. Deze klankbordgroep is driemaal bijeengekomen bij belangrijke tussenstappen in het proces. De opbrengsten uit gesprekken en uit de klankbordgroep zijn waar mogelijk meegenomen in het ontwerp.

Eind 2025 is de omgevingsvergunning om af te wijken van het omgevingsplan in procedure gebracht. Hierbij konden belanghebbenden een zienswijze indienen op de plannen. Het participatieproces heeft er mede toe bijgedragen dat tijdens die procedure geen enkele zienswijze is ingediend. De komende periode zal in het teken staan van communicatie over de uitvoering.

Vervolg

Na besluitvorming over verhoging van het krediet zal worden gestart met het sluiten van een realisatieovereenkomst en de voorbereiding van de realisatie. De verwachting is dat de realisatie vanaf oktober 2026 kan starten.

Bijlagen

1. Toelichting Definitief Ontwerp (DM 2089409)
2. Toelichting Financiële ontwikkelingen (DM 2089424)
3. Toelichting Herijking alternatieven (DM 2091275)
4. Kostennota Definitief Ontwerp Gemaal Kromme Rijn (DM 2091276)